

Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Neresinde?

2015'ten 2023'e Ulaşılan Yol

Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının Neresinde?

Birleşmiş Milletlerin 2015 yılındaki Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesinde “Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemi” aralarında Türkiye'nin de olduğu 193 katılımcı ülke tarafından kabul edilmiştir. Gündemde dünya genelinde yoksulluğun azaltılması, çevresel zararların engellenmesi önde gelmekle birlikte, bunların yanı sıra toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, ekonomik büyüme ve istihdam gibi konular da yer almaktadır.

Bu bilgi notu 17 Amaç içinde üç tanesine yakından bakarak Türkiye'nin 2015'ten bu yana geçen sürede cinsiyet eşitliği bakımından nasıl bir gelişme gösterdiğini ortaya koymak için hazırlanmıştır. TÜİK'in Sürdürülebilir Kalkınma Göstergelerinden ve mevcudiyeti ölçüsünde diğer kurum verilerinden yararlanarak 2010 ve sonrasındaki gelişmeler karşılaştırılmıştır.

1 YOKSULLUĞA SON

Amaç 1: Yoksulluğun tüm biçimlerini her yerde sona erdirmek

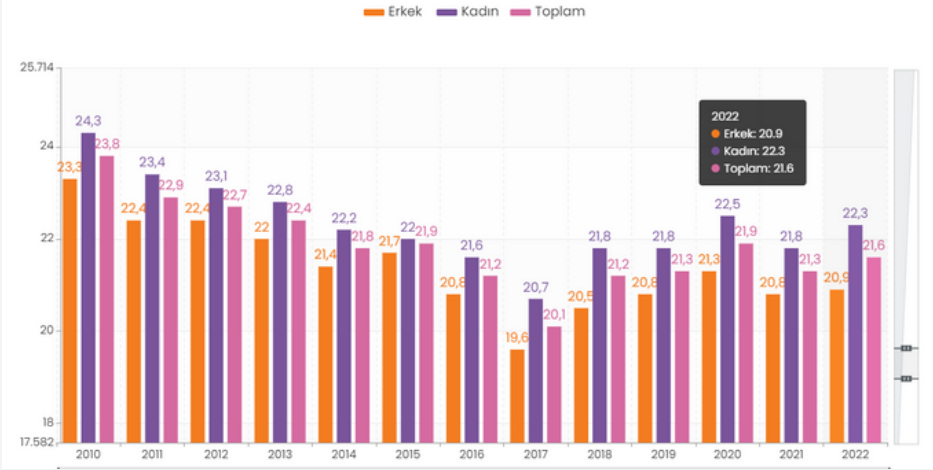
Hedef 1.2: 2030 yılına kadar, ulusal tanımlara göre tüm boyutlarıyla yoksulluk içindeki her yaştan erkek, kadın ve çocuk oranını en az yarıya indirmek.

Gösterge: Cinsiyet ve yaş grubuna göre ulusal yoksulluk sınırının altındaki nüfusun oranı

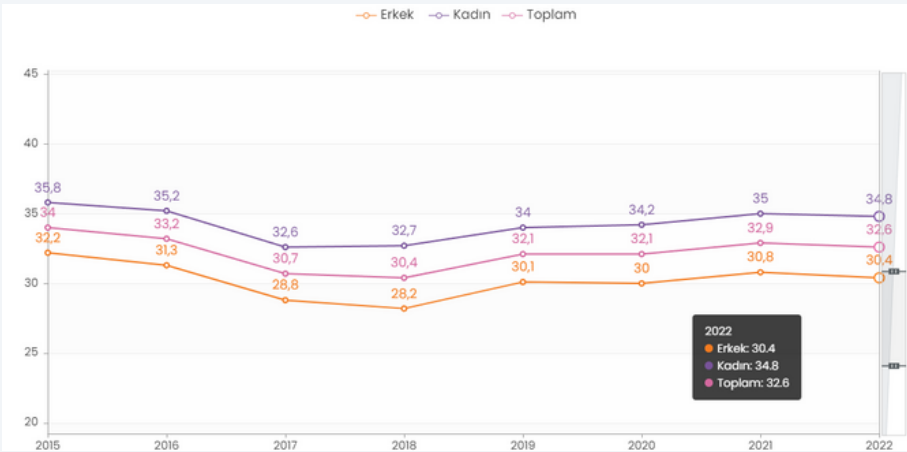
Türkiye'de bu göstergenin hesaplanmasında göreceli yoksulluk tanımı esas alınmıştır. Toplumun genel düzeyine göre belli bir sınırın altında gelir veya harcamaya sahip olan birey veya hanehalkı, göreceli anlamda yoksul sayılmaktadır. Gösterge, eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert medyan gelirinin %50'si ve %60'ı esas alınarak hesaplanmıştır. Bu sınırın altında kalanlar yoksulluk riski altında olan nüfus olarak tanımlanmaktadır.

Gösterge: Eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert medyan gelirinin %60'ı

Eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert medyan gelirinin %60'ının altında gelire sahip toplam nüfus 2022'de %21,6 olup erkeklerde %20,9, kadınlarda %22,3'tür. Söz konusu oranlar 2010'da toplamda %23,8, erkeklerde %23,3 ve kadınlarda %24,3'tür.

Yoksulluk oranlarında dikkate değer bir gerileme yoktur. Oranlar 12 yılda kabaca iki yüzde puan gerilemiş olup, 2030'a kadar oranı yarıya indirmek bu hızla mümkün değildir!

Gösterge: Cinsiyete göre yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altındaki bireylerin oranı

2022'de toplamda %32,6, erkeklerde %30,4 kadınlarda %34,8. Verinin bulunduğu ilk yıl olan 2015'te oranlar toplamda %34, erkeklerde %32,2, kadınlarda ise %35,8'dir.

Erkeklerde 2 yüzde puan azalma varken, kadınlarda 1 yüzde puan azalmıştır.

Kadınların yoksulluk ve sosyal dışlanma riskindeki azalma çok düşük olup, her üç kadından biri bu riskle karşı karşıyadır!

Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Neresinde?

2015'ten 2023'e Ulaşılan Yol

1 YOKSULLUĞA SON

Amaç 1: Yoksulluğun tüm biçimlerini her yerde sona erdirmek

Hedef 1.3: Ulusal koşullara uygun sosyal koruma sistemleri ve önlemlerini, asgari güvenceleri de içerecek biçimde, herkes için uygulamaya koymak ve 2030 yılına kadar, yoksul ve kırılan kesimin büyük ölçüde kapsanmasını sağlamak.

Gösterge: Cinsiyete göre sosyal koruma sistemleri tarafından korunan nüfus (Emekli/Yaşlı maaşı alan kişi sayısı)

2021'de emekli/yaşlı maaşı alan kişi sayısı toplamda 10 milyon 253 bindir. Bu kişilerin, 7 milyon 551 bini erkek, 2 milyon 702 bini ise kadındır. 2010'da ise toplam 7 milyon 392 bin kişi emekli/yaşlı maaşı almıştır. Bunların, 5 milyon 551 bini erkek ve 1 milyon 840 bini kadındır.

Dul/yetim maaşı alanlar içinde kadınların oranı 2010'da %90,4, 2021'de %92,6.

Emekli /yaşlı maaşı alanlar içinde kadınların oranı 2010'da %24,5 iken 2021'de %26,4'dür. Her dört kişiden ancak biri kadındır!

Cinsiyete dayalı işbölümüne bağlı olarak kadınlar hane içinde karşılıksız emek harcamakta, erkekler gelir getirici işlerde çalışmaktadır. Bunun sonucunda erkekler yaşlandıklarında esas olarak emekli/yaşlı maaşı almaya hak kazanırken, kadınlar daha çok vefat eden eşleri veya babaları üzerinden, çok daha düşük tutarda olan dul/yetim maaşı almaktadır. 2021'de dul/yetim maaşı alan kadın sayısı emekli maaşı alan kadın sayısından 960 bin kişi fazladır.

Gösterge: Cinsiyete göre sosyal koruma sistemleri tarafından korunan nüfus (Dul/yetim maaşı alan kişi sayısı)

Dul/yetim maaşı alan kişi sayısı 2021'de toplamda 3 milyon 956 bindir. Bunların 294 bini erkek, 3 milyon 662 bini ise kadındır. 2010'da ise toplam 2 milyon 675 bin kişi dul/yetim maaşı almıştır. Bu kişilerin 256 bini erkek, 1 milyon 840 bini kadındır.

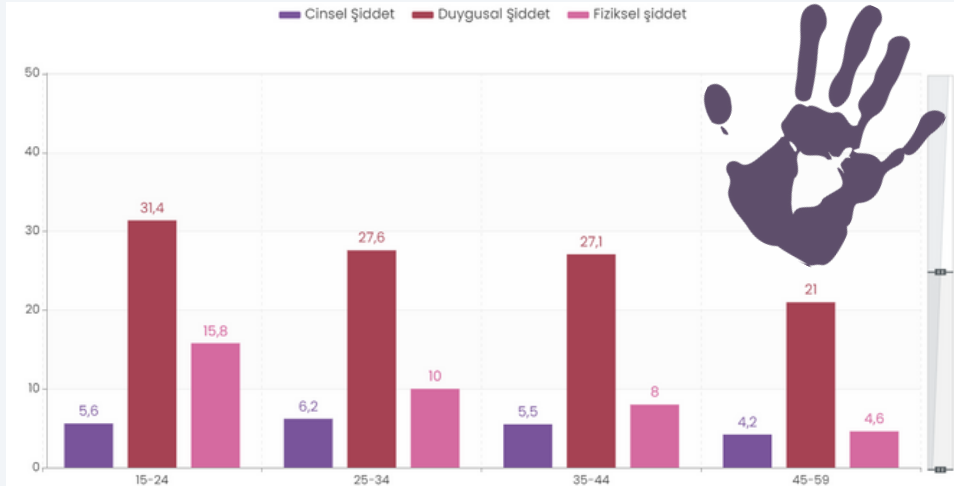
5 TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ

Amaç 5: Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak ve tüm kadınlar ile kız çocuklarını güçlendirmek.

Hedef 5.2: Kamusal ve özel alanlarda, tüm kadınlara ve kız çocuklarına yönelik, insan kaçakçılığı, cinsel ve her türlü istismar dâhil, şiddetin her türünü yok etmek.

Gösterge: Son 12 ay içinde eşi veya birlikte olduğu erkeklerin fiziksel, cinsel ve duygusal şiddetine maruz kalan (15-59 yaş) kadınların şiddet türü, yaş grubu ve medeni duruma göre oranı

Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması en son 2014 yılında Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (HÜNEE) tarafından yapılmıştır. Bu araştırmaya göre yaşamının herhangi bir döneminde eşi ya da partneri tarafından fiziksel ya da cinsel şiddete maruz bırakılmış kadınların oranı ortalama %37,5, son 12 ay içinde şiddete maruz kalanların oranı ise ortalama %11'dir. Partneri dışındaki kişiler tarafından şiddete maruz kalma oranı %3'dür.

Düzenli aralıklarla yapılması öngörülen araştırmanın yenisi yapılmadığından izleyen yıllarda gelişmenin ne yönde olduğunu görmek mümkün değildir!

Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Neresinde?

2015'ten 2023'e Ulaşılan Yol

5 TOPLUMSAL
CİNSİYET
EŞİTLİĞİ

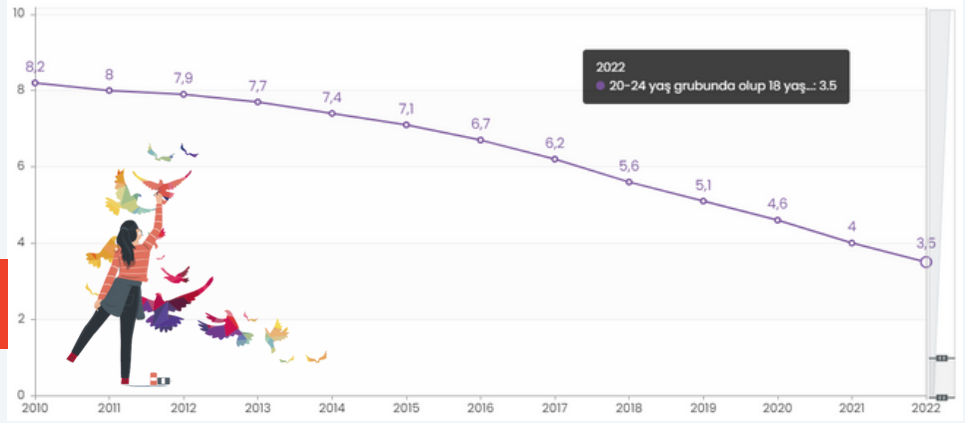
Amaç 5: Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak ve tüm kadınlar ile kız çocuklarını güçlendirmek.

Hedef 5.3: Çocuk evliliği, erken yaşta evlilik, zorla evlendirilme ve kadın sünneti gibi tüm zararlı uygulamaları yok etmek.

Gösterge: 20-24 yaş grubundaki kadınlardan 18 yaşından önce evlenme oranları

2010'da söz konusu oran %8,2, iken, 2022'de %3,5'e düşmüştür.

Oranlardaki azalma olumlu bir gelişmedir!

Hedef 5.4: Ulusal şartlara uyduğunda, kamu hizmetlerinin, altyapının ve sosyal koruma politikalarının sağlanması ile hanehalkı ve aile içerisinde sorumluluk paylaşımının teşvik edilmesi yoluyla ücretsiz bakım ve ev işlerini tahakkuk ettirmek ve değer biçmek

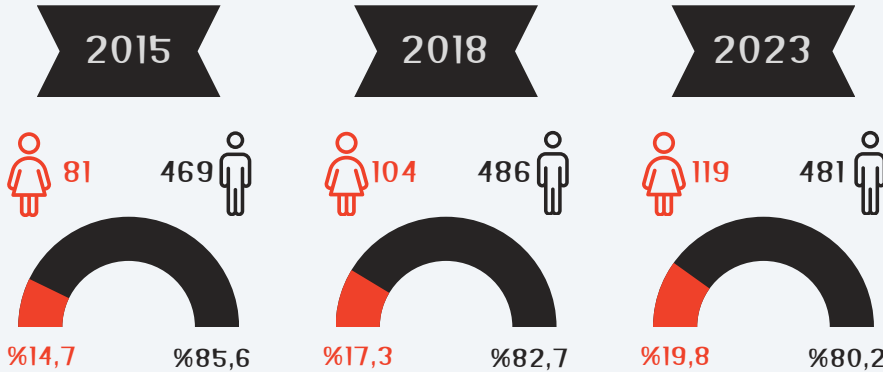
Gösterge: Cinsiyet, yaş ve yere göre ücretsiz ev işleri ve bakıcılık için harcanan zamanın oranı

TÜİK Zaman Kullanım Anketi 2014-2015 sonuçlarına göre ücretsiz ev işleri ve bakıcılık için harcanan zamanın oranı toplamda %10,8, erkeklerde %3,6 ve kadın %17,9'dur.

Ücretsiz ev ve bakım işlerine kadınlar erkeklerin beş katı fazla zaman harcamaktadır.

Hedef 5.5: Kadınların siyasi, ekonomik ve sosyal hayattaki karar alma süreçlerinin her seviyesinde tam ve etkili katılımı ile liderlik için eşit fırsatlara sahip olmasını sağlamak.

Gösterge: Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki kadınların sandalye oranı

Her beş milletvekilinden biri kadındır. Artış çok düşük bir hızla gerçekleşmekte olup, eşitlikten çok uzaktır!

Gösterge: Yerel yönetimlerdeki kadınların sandalye oranı

Bu oran İl Genel Meclis Üyeliği, Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Belediye Başkanlığı ve Belediye Meclis Üyeliği seçimlerinin toplamından oran olarak hesaplanmıştır. Buna göre kadınların oranı 2014'te %9,9 iken, 2019 yılında %10,1 olabilmıştır.

Yerel yönetimlerde yönetici olan her on kişiden biri kadındır. Neredeyse hiç artış yaşanmamış olup, eşitlikten çok uzaktır!

Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Neresinde?

2015'ten 2023'e Ulaşılan Yol

5 TOPLUMSAL
CİNSİYET
EŞİTLİĞİ

Amaç 5: Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak ve tüm kadınlar ile kız çocuklarını güçlendirmek.

Hedef 5.5: Kadınların siyasi, ekonomik ve sosyal hayattaki karar alma süreçlerinin her seviyesinde tam ve etkili katılımı ile liderlik için eşit fırsatlara sahip olmasını sağlamak.

Gösterge: Yöneticilik pozisyonlarındaki kadınların oranı

Yöneticilik pozisyonlarındaki kadınların oranı 2012 yılında %14,4'tür. Bu oran 2022 yılında %19,6 olmuştur.

Her beş yöneticiden biri kadındır. Artış düşük bir hızla gerçekleşmekte olup, eşitlikten çok uzaktır!

Hedef 5.6: Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı Eylem Programı, Pekin Eylem Platformu ve bunların gözden geçirme konferanslarının sonuç dokümanları çerçevesinde mutabık kalınan şekilde, cinsel ve üreme sağlığı ile üreme haklarına evrensel erişim sağlamak.

Gösterge: Gebeliği önleyici yöntem kullanımı, cinsel ilişki ve üreme sağlığı konularında kendi bilinçli kararını veren 15-49 yaş grubundaki kadınların oranı

HÜNEE Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmasına göre 2008'de gebeliği önleyici modern yöntem kullanan kadınların oranı %46'dır. Söz konusu oran 2018'de %48,9'dur.

Kadınların ancak yarısı gebeliği önleyici modern yöntem kullanma, cinsel ilişki ve üreme sağlığı konusunda bilinçli karar vermektedir!

Hedef 5.a: Kadınların, ulusal yasalarla uyumlu olacak şekilde, toprak ve diğer mülk türlerine sahip olma ve hükmetme, mali hizmetler, miras ve doğal kaynaklara erişimlerinin yanı sıra ekonomik kaynaklar konusunda eşit haklara sahip olmaları için reformlar gerçekleştirmek.

Gösterge: Çiftçi Kayıt Sistemine göre tarımsal arazi sahipliğinin cinsiyete göre dağılımı

2014'te arazi sahipliğinin oranları erkeklerde %86,7, kadınlarda %13,3'tür. 2020 herhangi bir değişim söz konusu olmayıp erkeklerin oranı %86,8, kadınların oranı %13,27'dir.

Arazi sahipliğinde mülkiyet dağılımı çok eşitsiz olup, arazinin çok büyük kısmı erkeklere aittir!

Hedef 5.b: Kadınların güçlendirilmesini desteklemek için, kolaylaştırıcı teknolojilerin, özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımını artırmak.

Gösterge: Cinsiyete göre son üç ay içinde cep telefonu kullanan bireylerin oranı

Verinin mevcut olduğu ilk yıl olan 2018'de erkeklerin %96,3'ü, kadınların %89,1'i cep telefonu kullanmaktadır. 2022'de söz konusu oranlar erkekler için %98, kadınlar için %93,7'dür.

Gösterge: Cinsiyete göre son üç ay içinde internet kullanan bireylerin oranı

2010 yılında internet kullanım oranı erkeklerde %51,8, kadınlarda %31,7'dir. 2023 yılında internet kullanım oranı yıl içinde erkeklerde %89,1, kadınlarda %80,9'dur.

Cep telefonu kullanımında cinsiyetler arasında önemli bir fark olmamasına rağmen; internet kullanımında iki cins için de yıllar içinde artmış olmakla birlikte kadınlar ve erkekler arasında açık vardır.

Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Neresinde?

2015'ten 2023'e Ulaşılan Yol

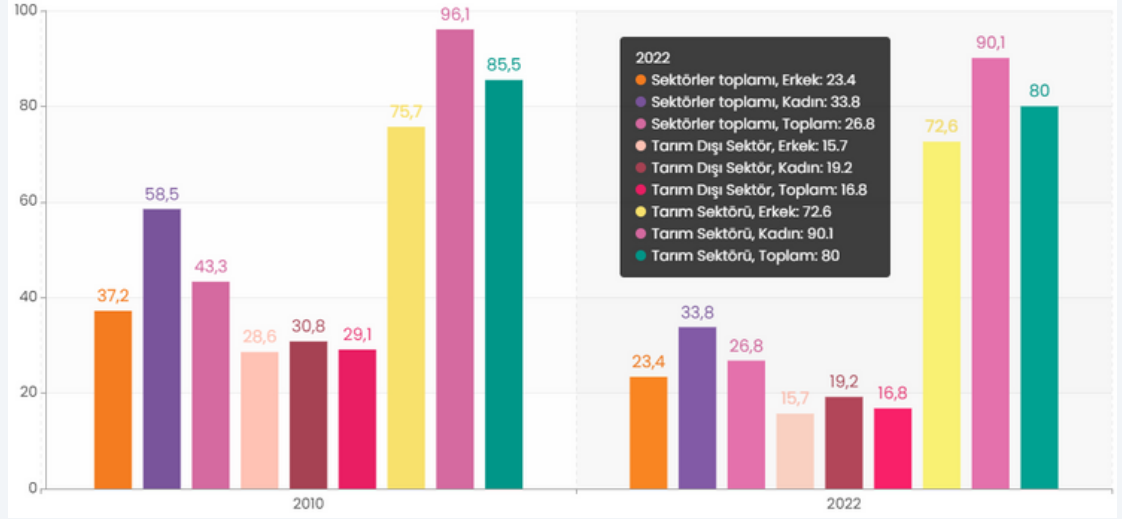
8 İNSANA YAKIŞIR İŞ VE EKONOMİK BÜYÜME

Amaç 8: İstikrarlı, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, tam ve üretken istihdamı ve herkes için insana yakışır işleri desteklemek.
Hedef 8.3: Üretken faaliyetleri, insana yakışır iş üretimini, girişimciliği, yaratıcılığı ve yenilikçiliği destekleyen kalkınma odaklı politikalar geliştirmek ve finansal hizmetlere erişim yolunu da kapsayacak şekilde mikro, küçük ve orta ölçekli işletmelerin kayıt altına alınması ve büyümesini teşvik etmek.

Gösterge: Tarım dışı ekonomide cinsiyete göre kayıt dışı istihdam oranı

2014'te tarım dışında kayıtlı olmayan kadınların oranı %25,9, erkeklerin oranı %21,1. 2022'de söz konusu oranlar kadınlarda %19,2, erkeklerde %15,7. Oranlar düşerken, erkeklerde kayıtdışı çalışanların sayısı azalmış, kadınları artmıştır.

Tarım dışında kayıtdışı çalışan kadın sayısı 2014'te 1 milyon 334 bin, 2022'de 1 milyon 518 bindir. Erkeklerde ise 2014'te 3 milyon 234 bin, 2022'de 2 milyon 821 bindir.

Kayıtdışı çalışan kadınların sayısı artmaktadır!

Hedef 8.5: 2030'a kadar gençler ve engelliler dâhil tüm erkek ve kadınlar için tam ve üretken istihdam ve insana yakışır işlere erişmek ve eşit işe eşit ücret sağlamak.

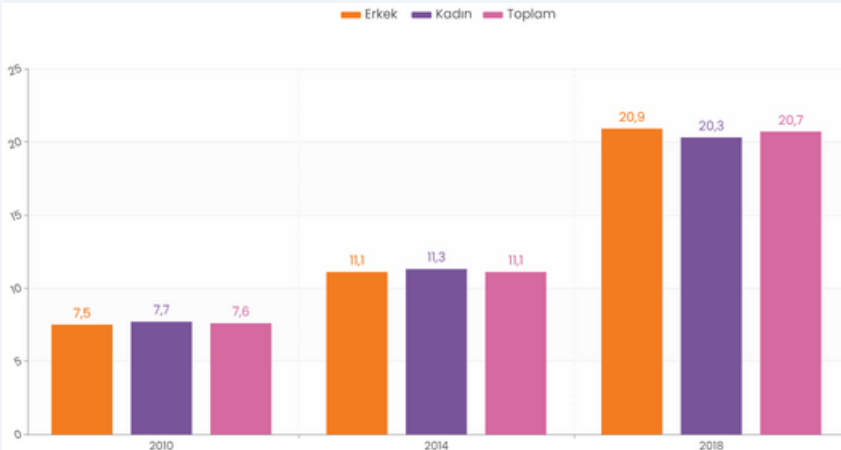
Gösterge: Cinsiyet, yaş ve engelli kişilere göre işsizlik oranı

İşsizlik oranları 2010'da kadınlar için %13, erkekler için % 11,9'dur. 2022'de oranlar kadınlar için %13,4, erkekler için %8,9'dur.

2022'de 2010'a kıyasla erkeklerin işsizlik oranı düşerken kadınları yüksek düzeyini koruyor ve cinsiyet açığı artıyor!

Hedef 8.5.1: Meslek, yaş ve engellilik durumuna göre, kadın ve erkek çalışanların saatlik ortalama kazançları.

Gösterge: Cinsiyet, meslek ve yaş grubuna göre saatlik ortalama brüt ücret

Saatlik brüt ücret 2010'da erkekler için 7,5 TL, kadınlar için 7,7 TL'dir. 2018'de erkekler için 20,9 TL, kadınlar için 20,3 TL'dir.

Saatlik ücret bilgilerinin kaynağı SGK olup, sadece kayıtlı işgücü esas alınmaktadır. Ücretlerin birbirine oldukça yakın çıkmasının nedeni kayıtlı kadın işgücünün erkeklerinkine göre çok daha yüksek olan eğitim düzeyidir.

2022'de kayıtlı kadın işgücünün %50'si yüksek öğretim mezunu iken, kayıtlı erkek işgücü için bu oran %29,2'dir.

Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Neresinde?

2015'ten 2023'e Ulaşılan Yol

8 İNSANA YAKIŞIR İŞ VE EKONOMİK BÜYÜME

Amaç 8: İstikrarlı, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, tam ve üretken istihdamı ve herkes için insana yakışır işleri desteklemek.

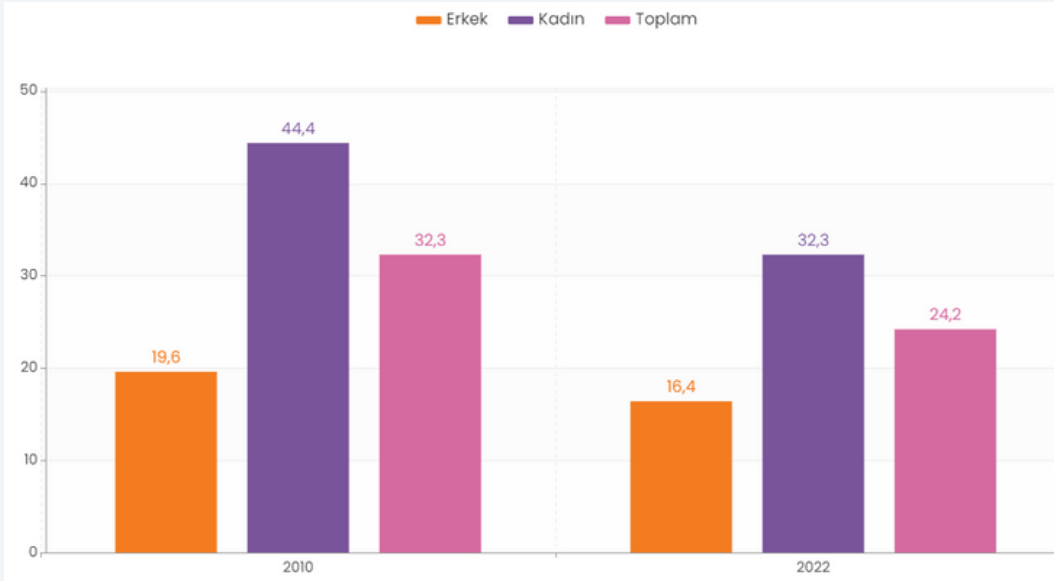
Hedef 8.5: 2030'a kadar gençler ve engelliler dâhil tüm erkek ve kadınlar için tam ve üretken istihdam ve insana yakışır işlere erişmek ve eşit işe eşit ücret sağlamak.

Gösterge: Hanehalkı fertlerinin eğitim durumlarına göre yıllık ortalama esas iş gelirleri

TÜİK'in Gelir ve Yaşam Koşulları Anketine göre hanehalkı fertlerinin eğitim durumlarına göre yıllık ortalama esas iş gelirleri tablosunda 2022'de erkeklerin yıllık kazancı 68,047 TL, kadınlarınki 48,745 TL. Kadınlar erkeklerden %39,6 daha az kazanmaktadır.

Hedef 8.6: 2020'ye kadar ne istihdamda ne de eğitim veya kurslarda yer alan gençlerin oranını önemli ölçüde azaltmak.

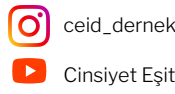

Gösterge: Ne eğitimde ne istihdamda olan (NENİ) gençlerin oranı (15-24 yaş)

Ne eğitimde ne istihdam olanların oranı 2010'da genç kadınlarda %44,4, genç erkeklerde %19,6. 2022'de bu oranlar genç kadınlarda %32,3, genç erkeklerde %16,4.

2010'dan 2022'ye NENİ gençlerin oranı azalmakla birlikte cinsiyet açığı devam ediyor, kadınların oranı erkeklerinkinin iki katı!

Hazırlayan: CEİD

#Veriileştirir

